

ΜΕΓΑΛΗ
ΟΡΘΟΔΟΞΗ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ 10
Καταχύσματα - Λάζαρος

Κουτλουμουσίου 410 (Στιχηράριον Χρυσάφου του νέου, έτος 1682) [«χειρ αμαρτωλού Κοσμά του Μακεδόνας»]· Δοχειαρίου 373 (Στιχηράριον, έτος 1683) [«...παρ' εμού ευτελούς Κοσμά δομεστικού Ιβεριτού»]· ΕΒΕ 896 (Στιχηράριον, έτος 1684) [«χειρ αμαρτωλού Κοσμά του Μακεδόνας», και, «διά χειρός ευτελούς Κοσμά εις των Ιβήρων»]· Εθνική Βιβλ. Παρισίου 1172 (Οικηματαίριον, έτος 1684) [«χειρ αμαρτωλού Κοσμά εις των Ιβήρων»]· Ιβήρων 978, Α' τόμος Στιχηραρίου (βλ. και Ιβήρων 979 και 980) [μέλος «ημέτερον Κοσμά Ιβεριτού δομεστικού του Μακεδόνας»]· Ιβήρων 979, Β' τόμος Στιχηραρίου (βλ. και Ιβήρων 978 και 980)· Ιβήρων 980, Γ' τόμος Στιχηραρίου (βλ. και Ιβήρων 978 και 979 τελειωμένο το έτος 1685) [μέλος «συντεθέν παρ' εμού του ευτελούς και πένπτος Κοσμά του Μακεδόνας»]· Διονυσίου 569 [όχι 547, όπως κάποτε γράφεται] (Μαθηματαίριον, έτος 1685) [«εκ των ημετέρων ποιημάτων του ευτελούς των ιερομονάχων Κοσμά του Μακεδόνας»]· Δοχειαρίου 324 (Ανθολογία, έτος -πιθανότατα- 1686) [«...εμού ευτελούς Κοσμά μοναχού», και, κράτημα «κυρ Μαλαχίου μοναχού και ημετέρου διδασκάλου»]· Ακαδημίας Επιστημών Ρωσίας 49 (Στιχηράριον Τριωδίου-Πεντηκοσταρίου, έτος 1686) [«διά χειρός εμού ευτελούς Κοσμά του Μακεδόνας ένδον της ευαγεστάτης μονής των Ιβήρων»]· Ιβήρων 1048 (Ειρμολόγιον Μπαλασίου, έτος 1686) [αναφέρει ότι ήταν συμφοιτητής με τον Μπαλάση]· Ιβήρων 970 (Παπαδική, έτος 1686) [«...παρ' εμού Κοσμά» καταγράφονται μέλη «του ημετέρου συμφοιτητού» Μπαλασίου, «του ημετέρου διδασκάλου» Γερμανού, «του ημετέρου φοιτητού» Δαμιανού, κ.ά.]· Παντελεήμονος 919 (Αναστασιματαίριον Χρυσάφου του νέου-Ανθολογία, έτος 1687) [«ημέτερον Κοσμά Μακεδόνας»· «Γερμανού ημετέρου διδασκάλου»· «ημετέρου συμφοιτητού κυρ Μπαλασίου»· «ημέτερον Κοσμά ευτελούς»· στιχηρά «καθώς ψάλλονται παρ' εμού Κοσμά Μακεδόνας του Ιβηρίτου»· ζητά ως «ο εν μουσικούς ελάχιστος Κοσμάς ο Μακεδών» να παραμείνει το βιβλίο στο καθολικό των Ιβήρων και μετά την αποβίωσή του]

Ιβήρων 1209 (Ανθολογία, έτος 1688)· Σινά 1469 (Ανθολογία, έτος 1689) [«χειρ αμαρτωλού Κοσμά εις των Ιβήρων», και, «ημέτερον Κοσμά Μακεδόνας», και, «Κοσμά του πένπτος και Μακεδόνας»]. Βλ. και ГЕРЦМАН ЕВГЕНИЙ В., ГРЕЧЕСКИЕ МУЗЫКАЛЬНЫЕ РУКОПИСИ ПЕТЕРБУРГА. Камалос Том I, 1996, σ. 229-230, όπου δίφυλλο σπάραγμα από τον κώδικα αυτό βρίσκεται τώρα (μέσω Πορφυρίου Ουспенσκου) στην Εθνική Βιβλ. Ρωσίας με τον αριθμό Греческая 500· Μονής Κοσινίτσας [τώρα στο Κέντρο Dujceν 61] (έτος 1689)· Σινά 1556 (Στιχηράριον ενιαυτού, έτος 1690) [«καθώς ψάλλονται παρ' εμού Κοσμά», και, «χειρ αμαρτωλού Κοσμά εις των...(:):»]· Σινά 1478 (Στιχηράριον Τριωδίου-Πεντηκοσταρίου, έτος 1690)· Σινά 1433 (Ειρμολόγιον Μπαλασίου, έτος 1690) [«...εμού ευτελούς Κοσμά Μακεδόνας και δομεστικού των Ιβήρων»]· Καρακάλλου 235 [όχι 215, όπως κάποτε γράφεται] (Στιχηράριον ενιαυτού, έτος 1691) [«χειρ αμαρτωλού Κοσμά εις των Ιβήρων»- σε δύο σημεία το ίδιο]· Ιβήρων 1183 (Παπαδική, έτος 1692, πιθανώς το «κύκνειο άσμα» του) [«χειρ αμαρτωλού Κοσμά εις των Ιβήρων»]· Αχρόνιστα ψαλτικά χειρόγραφα γραμμένα από έναν Κοσμά, ή και ξεκάθαρα από τον Κοσμά τον Μακεδόνα είναι τα: Μεγ. Λάυρας Θ 204 (Αναστασιματαίριον Χρυσάφου του νέου)· Σταυρονικήτα 165 (Ανθολογία-Αναστασιματαίριον) [«στιχός καλοφωνικός ημέτερος Κοσμά Μακεδόνας και δομεστικού μονής Ιβήρων»]· Ιβήρων 1052 (Ανθολογία, περί το έτος 1680)· Παντοκράτορος 235 (Ανθολογία) [μάλλον ο γραφέας αναφέρεται ως: «Κοσμάς μουσικός-δομestικός της μονής των Ιβήρων»]· Μεγ. Λάυρας I 81· Παντοκράτορος 206 [μέλος «συντεθέν παρ' εμού ευτελούς Κοσμά ιερομονάχου»]· μονής Παναχράντου Άνδρου 50 [«χειρ αμαρτωλού Κοσμά εις των Ιβήρων»]· British Library Add. 31215 (Στιχηράριον Τριωδίου-Πεντηκοσταρίου του Χρυσάφου του νέου [περιέχει και ένα μέλος του «Κοσμά του Μακαϊδώνος του Ιβηρίτου»], το οποίο θεωρώ ότι είναι γραμμένο από τον γραφέα του κώδικα της Άνδρου)· ενώ αναφέρονται ακόμη και τα: Ιβήρων 1180 (Στιχηράριον Σεπτεμβρίου-Φεβρουαρίου)·

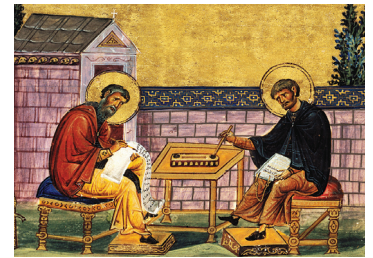
Ιβήρων 1174 (Εκλογάριον Όρθρου). Πιθανά δικά του ψαλτικά χειρόγραφα είναι το Ιβήρων 993 (Ανθολογία-Μαθηματαίριον)· Παντελεήμονος 959 (Ανθολογία). Μη μουσικοί κώδικες που αποδίδονται σε αυτόν ή και ευθέως δηλώνονται από τον ίδιο ως δικά του δημιουργήματα είναι οι: Ιβήρων 401 (Ιερατικών, έτος 1663) [«μνήσθητι Κύριε Κοσμά ιερομονάχου»]· Κοσινίτζας 2-έτος 1667 [τώρα στο κέντρο Dujceν: D 367] (Κυριακοδρόμιον, έτος 1667) [«Κοσμάς Αλεκτροπολίτης»]· ΕΒΕ-ΜΠΤ 795 (Ψαλτήριον, έτος 1676) [«διά χειρός εμού του αμαθούς και κακογράφου Κοσμά Μακεδόνας και μουσικού τάχα και αμονάχου ένδον της μονής της αχειροποιήτου καλουμένης Κοσύνιτζας»]· Ιβήρων 755 (Ψαλτήριον, έτος 1677) [«Κοσμάς Μακεδών»]· Ιβήρων 564 (Κλίμαξ Ιωάννου, έτος 1679) [«κακογραφέντα υπ' εμού Κοσμά Μακεδονίτου τάχα και μουσικού»]· Παντελεήμονος 262 (Ιατροσόφιον) [«συγγραφέν δε παρά Κοσμά ιερομονάχου του Μακεδόνας»]. Ήδη, αρκετές αναφορές έχουν γίνει για διαφορετικούς γραφικούς χαρακτήρες που παρατηρούνται στα ψαλτικά χειρόγραφα που αναφέρθηκαν παραπάνω (βλ. ενδεικτικά: Μ. Χατζηγιακουμής, *Χειρόγραφα Εκκλησιαστικής Μουσικής 1453-1820*, Αθήνα 1980, σ. 146-148· Εμμ. Γιαννόπουλος, *Τα χειρόγραφα ψαλτικής τέχνης της νήσου Άνδρου* [Ανδρικά Χρονικά 36, 2005], σ. 108-111, 306). ΕΜΜ.ΓΙΑΝ.

Βιβλιογραφία:

Η ήδη αναφερθείσα· Κατάλογοι ψαλτικών χειρογράφων, εκδόσεις του IBM με τον γενικό τίτλο *Τα χειρόγραφα Βυζαντινής μουσικής* [Γρ. Θ. Στάθης, *Άγιον Όρος*, τ. Α' (1975), Β' (1976), Γ' (1993), και *Μετέωρα* (2006), Δ. Μπαλαγεργός-Φλ. Κρητικού, *Σινά* (2008), Εμμ. Γιαννόπουλος, *Αγγλία* 2008. Γιαννόπουλος, Εμμ., «Τα μουσικά χειρόγραφα του Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών στη Θεσσαλονίκη» (υπό δημοσίευση). Χατζηγιακουμής, Μ., *Μουσικά χειρόγραφα τουρκοκρατίας*, Αθήνα 1975. Χατζηγιακουμής, Μ., *Η εκκλησιαστική μουσική του Ελληνισμού μετά την Άλωση*, Αθήνα 1999. Ζησίμου, Γ., *Κοσμάς Ιβηρίτης και Μακεδών*, Αθήνα 2007. Καραγκούνης, Κων., *Η παράδοση και εξέγηση του μέλους των Χερουβικών της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μελοποιίας*, Αθήνα 2003· πληθώρα άλλων μικρότερων δημοσιευμάτων.

Κοσμάς ο Μελωδός. Ένας από τους σπουδαιότερους υμνογράφους του βυζαντινού μέλους. Τη μεγάλη επιρροή του στην Ορθόδοξη βυζαντινή παράδοση προδίδουν τα ποικίλλα προσωνύμια που του έχουν αποδοθεί (μελω-

δός, ποιητής, μοναχός, Ιεροσολυμίτης, Αγιοπολίτης). Γεννήθηκε στη Δαμασκό περί το 674/676 και κατά τη βρεφική του ηλικία έμεινε ορφανός. Υιοθετήθηκε από τον Σέργιο Μανσούρ, αξιωματούχο στην αυλή του χαλίφη της Δαμασκού και συμμαθήτευσε με τον υιό του θετού του πατέρα, τον Ιωάννη, υπό τον Κοσμά τον λεγόμενο Ξένο ή Ικέτη, για διάστημα πέντε ετών. Στη συνέχεια τα δύο θετά αδέρφια ασπάσθηκαν τον μοναχικό βίο και εγκαταβίωσαν στη φημισμένη μονή του Αγίου Σάββα της Ιερουσαλήμ και εξελίχθηκαν σε δύο από τους σημαντικότερους υμνογράφους όλων των εποχών. Περί το 734 ο Κοσμάς χειροτονήθηκε επίσκοπος Μαϊουμά, μιας παραθαλάσσιας πόλης κοντά στη Γάζα της Παλαιστίνης. Ο Ιωάννης, δεν είναι άλλος από τον πολυγραφότατο Δαμασκνός. Την εποχή της αρχιερατείας του ο Ιωάννης Δαμασκνός συντάξε κατά παράκλησή του Κοσμά το έργο *Πηγή Γνώσεως*, στον οποίο και το αφιερώνει. Η κοίμηση του Κοσμά επισυνέβη μετά από

Οι άγιοι Ιωάννης ο Δαμασκνός και Κοσμάς ο Μελωδός, μικρογραφία χφ., Μπνολόγιον Βασιλείου Β' (11^{ος} αι.), Βατικανή Βιβλιοθήκη

αυτήν του Ιωάννη Δαμασκνού, πιθανώς περί το 752/54 και η μνήμη του στα νεότερα συναξάρια του απαντά στις 14 Οκτωβρίου. Ο Κοσμάς είναι ο μόνος από τους υμνογράφους της βυζαντινής παραδόσεως, που μαζί με τον Ρωμανό κατέχει τον τίτλο του μελωδού. Συνέθεσε 33 κανόνες, 6 τριώδια, διώδια και τετραώδια, 173 ειρμούς, 83 ιδιόμελα και 30 στιχηρά προσόμοια. Συντάξε επίσης στιχηρά προσόμοια στα Φώτα καθώς και ιδιόμελο κοντάκιο στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Σε αυτόν αποδίδονται οι ύμνοι των δεσποτικών εορτών των Χριστουγέννων, Θεοφανείων, Υπαπαντής, Αναλήψεως, Πεντηκοστής, Μεταμορφώσεως, Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού. Είναι επίσης ένας από τους κυριότερους συντάκτες του Τριωδίου καθώς και των

ακολουθιών της Μ. Εβδομάδας. Σημαντική είναι και συμβολή του στην κατάρτιση της Οκταήχου.

Η ποίησή του Κοσμά είναι επιβλητική. Τα πυκνά της νοήματα και η υψηλή της γλώσσα, με σπάνιες λέξεις όχι μόνον από την εκκλησιαστική αλλά και από τη θύραθεν γραμματεία, επενδύουν την αριστουργηματική στιχουργία του με υφολογική μεγαλοπρέπεια. Το υπόβαθρο της ποίησης του Κοσμά είναι κυρίως αγιογραφικό και αγιοπατερικό, με εμφανή τον ιδιαίτερο θεολογικό, και όχι μόνον, επηρεασμό του από τον Γρηγόριο τον Θεολόγο. Ο ίδιος ο Κοσμάς αυτοαποκαλείται «φιλογρηγόριος» και όταν δεν παράγει πρωτογενώς εκκλησιαστική ποίηση, επιδίδεται με ζήλο στον σχολιασμό των Έπων του Γρηγορίου. Ο Κοσμάς, όπως και ο Γρηγόριος, θέτουν έναν υψηλότερο διδακτικό στόχο στην ποίηση τους. Ειδικά, όμως, ο Κοσμάς, μαζί με τον Ιωάννη τον Δαμασκνό και τον Ανδρέα Κρήτης συνιστούν το τριπρόσωπο που προβάλλει με απaráμιλλο τρόπο τη δογματική και ηθική διδασκαλία της Εκκλησίας, χρησιμοποιώντας τα εκφραστικά εργαλεία της ποίησης και της μελουργίας. Γι' αυτό και θεωρούνται οι κατεξοχήν εκπρόσωποι και θεμελιωτές της λεγόμενης λατρευτικής παιδαγωγίας. Το έργο του Κοσμά αποτέλεσε για τις επόμενες γενεές ένα διδασκαλείο συμπυκνωμένου θεολογικού λόγου, ο οποίος απασχόλησε και απασχολεί όλες τις επόμενες γενεές. Ήδη από τον 12^ο αι., εμφανίζονται ερμηνείες και σχολιασμοί των έργων του, από μεγάλες προσωπικότητες των χριστιανικών γραμμάτων, όπως ο Γρηγόριος Πάρδος, ο Μιχαήλ Ψελλός, ο Γρηγόριος Κορίνθου, οι Νικηφόρος και Κάλλιστος Ξανθόπουλοι, ο Νικόδημος ο Αγιορείτης, κ.ά. Ο Κοσμάς ήσκησε σημαντική επίδραση στον Ιωσήφ τον Υμνογράφο, τον Θεοφάνη και τον Συμεών Μεταφραστή, ο οποίος διασκεύασε τους κανόνες του στη Μ. Εβδομάδα σε προεόρτιους κανόνες των Χριστουγέννων και των Θεοφανείων. Πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του Κοσμά επισκόπου Μαϊουμά αντλούμε κυρίως: α) Από τους βίους και τα συναξάρια του Κοσμά (βλ. Λαυριωτικό βίο (*Vita Athoniensis Laurae* Γ44) [BHG, 394b], Συναξαριστή (*Synax. Eccl. Cr.*, σσ. 395-396 (15 Ιανουαρίου) [BHG, 394c] και Βατικανό βίο (*Vita Vaticana Barberiniana*) [BHG,

394a])· β) από τους βίους και τα συναξάρια του Ιωάννου Δαμασκνού (βλ. Ιεροσολυμιτικό βίο (*Vita Damascenica Hierosolymitana*) [BHG, 884], Μαρκανό βίο (*Vita Damascenica Marciana*) [BHG, 885b])· γ) από τους κοινούς βίους των Κοσμά και Δαμασκνού (βλ. Κοινή βιογραφία του Μερκουροπούλου (*Vita Cosmae et Ioannis a. Ioannae Mercurupulo*) [BHG, 395], Βίο της μονής της Παναγίας της Χάλκης [BHG, 394], Αθηνναϊκό βίο του Κοσμά (*Vita Atheniensis*) [BHG, 884a]). Α.ΓΛΑ.

Βιβλιογραφία:

Chappet, A., "Cosmas de Maïouma", *DACL* 3/2 (1914) 2993-2997. Ευστρατιάδης, Σωφρ., «Κοσμάς Ιεροσολυμίτης ο ποιητής», *ΝΕ* 18 (1933) 83-99, 143-158, 202-118, 257-273, 330-338, 400-416, 489-505, 530-544. Δετοράκης, Θ., Κοσμάς ο Μελωδός. Βίος και έργο, [Ανάλεκτα Βλατάδων 28], Θεσσαλονίκη 1978 (διδ. διατριβή). Δετοράκης, Θ., «Ρωμανικά επιδράσεις εις την ποίησιν του Κοσμά του Μελωδού», *ΕΕΒΣ* 44 (1979-1980) 223-230. Ξύδης, Θ., Βυζαντινή Υμνογραφία, Αθήνα: Νικόδημος 1978. Kazhdan, A. - Gero, S., "Kosmas of Jerusalem: A more Critical Approach to His Biography", *BZ* 83 (1989) 122-132. *ODB* 2 (1991) 1152. Kazhdan, A., "Kosmas v. Jerusalem. 3, The exegesis of Gregory of Nazianzos", *BZ* 61 (1991) 396-412. Χρήστου, Π., *Ελληνική Πατρολογία, Ε'*, Θεσσαλονίκη: Κυρομάνος 1992. Τρεμπέλας, Π., *Εκλογή Ελληνικής Ορθοδόξου Υμνογραφίας*, Αθήνα: Σωτήρ 42007.

Κοσμάς ο Τζιτζιλούκης (11^{ος} αι.).

Καταγόταν από την Κωνσταντινούπολη, όπου και πιθανώς υπήρξε ηγούμενος της μονής των Αγίων Αναργύρων Κόσμα και Δαμιανού (J. Thomas - A.-C. Hero, *Byzantine Monastic Foundation Documents: A Complete Translation of the Surviving Founders 'Τυπικά' and Testaments*, τ. 1, Washington 2000, σ. 283 υποσ. 2). Το έτος 1044 εστάλη από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Θ' Μονομάχο (1042-1055) στο Άγιο Όρος, προκειμένου να επισκεφθεί και να τροφοδοτήσει τα εκεί μοναστήρια. Την περίοδο της παραμονής του στον Άθω φρόντισε για τη βελτίωση της μοναστικής πολιτείας, ενώ παράλληλα πρωτοστάτησε στη σύνταξη του λεγόμενου «Δευτέρου Τυπικού» του Αγίου Όρους, το οποίο ίσχυσε στην αθωνική πολιτεία για τρεισήμισι περίπου αιώνες. Ο υπ' αριθμόν 459 κώδικας του 15^{ου} αι. της Οποβιανής βιβλιοθήκης του Βατικανού διασώζει ανέκδοτη του Κοσμά πραγματεία υπό τον τίτλο: «Περὶ διαγνώσεως τῶν ὀκτῶ λογισμῶν» (E. Feron - F. Battaglini, *Codices Manuscripti Graeci Ottoboniani Bibliothecae Vaticanae*, Romae 1893, σ. 255, 256). Φ.ΓΕΡ.

Βιβλιογραφία:

Renauld, Ém., *Michel Psellos Chronographie*, Paris: Les Belles Lettres 1926, σ. 84 υποσ. 3. *ΘΗΕ* 7 (1965) 889. Thum, I., *Ioannis Scylitzae Synopsis Historiarum*, Berlin/New York 1973, σ. 415. Papachryssanthou, D., *Actes du Prôtaton*, Paris 1975, σ. 221-222.

Κοσμική μουσική-Κοσμικά τραγούδια.

Ο όρος 'κοσμική μουσική' περιγράφει το μη εκκλησιαστικό μέλος, κατ' αντιστοιχία προς τους όρους 'εξωτερική μουσική' και 'θύραθεν μουσική', που υποδηλώνουν «το μέλος ανατολικών αλλοθρήσκων λαών». Η κοσμική μουσική γίνεται αντιληπτή ως μία ενότητα, ως ένα κοινό πολιτισμικό αγαθό, χωρίς εθνικές ή θρησκευτικές διακρίσεις. Ως μουσική δεν θεωρείται εξοβελιστέα, αλλά μη αρμόζουσα στη θρησκευτική λατρεία. Η χρήση της αφορά τις επίσημες τελετές, που πραγματοποιούνταν στο παλάτι και τον Ιππόδρομο, στις αυτοκρατορικές και τις άλλες πανηγυρικές πομπές. Σε άλλες περιπτώσεις συνόδευε τα γεύματα, τα δείπνα, τα συμπόσια και τις ποικίλες διασκεδάσεις και ευχίες. Κατά τα τελευταία χρόνια, στην ελληνική βιβλιογραφία και δισκογραφία απαντά όλο και συχνότερα ο όρος 'κοσμική μουσική', προκειμένου να ορισθεί η εκτός θρησκευτικής λατρείας μουσική. Η έννοια του 'κοσμικού', ωστόσο, δεν έχει πρωτογενή παρουσία στην ελληνική γλώσσα και εμφανίζεται εισαγόμενη, ως μετάφραση αντίστοιχων αγγλικών και γαλλικών όρων, που σταδιακά απέκτησαν στη Δύση ιδιαίτερο βάρος μετά την Αναγέννηση, τον Διαφωτισμό και τη Γαλλική Επανάσταση.

Τα κοσμικά τραγούδια αφομοιώνουν αραβικά μακάμια συνδυάζοντάς τα με βυζαντινούς ήχους και γαλλικά στροφικά συστήματα. Πρόκειται για δημιουργήματα ψαλτών, λογίων και ευγεγών της Κωνσταντινούπολης. Μεταξύ αυτών διακρίνονται ο Πέτρος Πελοποννήσιος, ο Ιάκωβος Πρωτοψάλτης, ο Πέτρος Βυζάντιος, ο Γρηγόριος Πρωτοψάλτης και ο Ιωάννης Πρωτοψάλτης. Συχνά οι συνθέτες και στιχουργοί προέρχονται από την περιοχή του Φαναρίου, γι' αυτό και έχει επικρατήσει να ονομάζονται «φαναριώτικα».

Ως άσματα ψαλλόμενα «εις ευθυμίαν και χαράν», ορισμένες συνθέσεις φιλοξενούνται σε χειρόγραφους κώδικες εκκλησιαστικής μουσικής μεταξύ εκκλησιαστικών συνθέσεων, αλλά και σε χειρό-

γραφες, αυτόνομες, συλλογές κοσμικών ασμάτων. Αντιπροσωπευτική θεωρείται η μουσική συλλογή του Νικηφόρου Καντιουάρη, υπό τον τίτλο *Μελπομένη*, με ποικιλικό περιεχόμενο, επί το πλείστον, αστικών φαναριώτικων στιχουργημάτων. Το μουσικό της περιεχόμενο αποτελείται από διακόσια εβδομήντα κύρια άσματα και εβδομήντα δύο δίστιχα, τρίστιχα ή τετράστιχα που διανθίζουν τις ολοκληρωμένες συνθέσεις, τίθμενα, συνθήως, κάτω από αυτές. Μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται μια ιταλική και τέσσερις γαλλικές συνθέσεις, που μαρτυρούν τη μουσική επίδραση της Δύσης στον ανατολικό μουσικό πολιτισμό.

Η ανακάλυψη της μουσικής τυπογραφίας κατά το έτος 1820 έδωσε τη δυνατότητα έντυπης δημιουργίας συλλογών κοσμικών τραγουδιών. Η θεματική τους διάρθρωση ακολουθεί τη γνωστή δομή ποικιλικών ανθολογιών ποικίλης ύλης που καταρτίστηκαν, κυκλοφόρησαν και διαδόθηκαν στην Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες και εν γένει στα αστικά κέντρα, όπου άνησαν οι ελληνικές κοινότητες στα τέλη του 18^{ου} και τις αρχές του 19^{ου} αι., γνωστές ως «Μισμαγίες». Γ.Σ.Μ.

Βιβλιογραφία:

Σράνης, Γ., *Η εξωτερική μουσική και η θεωρητική της προσέγγιση*, διδ. διατριβή, Αθήνα 2011. Καλαϊτζίδης, Κ., *Κοσμική μεταβυζαντινή μουσική στη χειρόγραφη παράδοση της ψαλτικής τέχνης (1ε'-1θ' αι.)*, διδ. διατριβή, Αθήνα 2011. Στάθης, Γρ. Θ., *Τα χειρόγραφα βυζαντινής μουσικής Αγίου Όρους*, τ. 2, Αθήνα: IBM 1975. Φραντζή, Α., *Μισμαγιά. Ανθολόγιο Φαναριώτικης Ποίησης κατά την έκδοση Ζήση Δαούτη (1820-1899)*, Αθήνα: Εστία 1993. Χρ. Βατοπεδίου 1428 με την επιγραφή: «Μελοποιημένη. Βιβλος περιέχουσα σεμάγια, σαρκία και ποσέδες, ἄτινα τῆδε κάκεισε σκορπισμένα ὄντα συνθροισθησαν παρὰ Νικηφόρου Καντιουάρη τοῦ Χίου, ἀρχidiaκόνου Ἀντιοχείας καὶ διδασκάλου τῆς ἐν Ἰασιῶ κοινῆς μουσικῆς σχολῆς ἐν τῇ ἱερᾷ, σεβασμῆ καὶ περιφῆμῳ, ἔνεκα τῆς ἱερᾶς εἰκόνας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς πάνυ θαυματουργοῦ, Μονῆ τῆς Γκόλιας ἐπιλεγομένη (ἀνγκούση τῆ μονῆ Βατοπεδίου) ἐπὶ ἡγουμενίας τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Εἰρηνουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ἐφεσίου, 1818 κατὰ μῆνα Νοέμβριον».

Κοσμογραφία βιβλική.

Οι αρχαίοι Εβραίοι είχαν περί της δομής του σύμπαντος κόσμου ιδέες παρόμοιες με αυτές των λαών της Μεσοποταμίας. Το σύμπαν παρουσιάζεται σε τρεις κύριες κλίμακες, α) τους ουρανούς, β) τη γη και γ) κάτω από τη γη (Εξ 20:4 κ.α.). Ειδικότερα, η αντίληψη περί σύμπαντος στους Εβραίους είναι γεωκεντρική, καθώς η γη παρουσιάζεται ως δίσκος